herpy

GEKONY

Gekon murowy

Tarentola mauritanica

Masywny gekon ze skał i murów domów nad Morzem Śródziemnym, o grzbiecie opancerzonym spiczastymi, guzkowatymi łuskami i dużych oczach z pionową źrenicą. Jest odporny i żywi się owadami, ale dojrzałość płciową osiąga dopiero po kilku latach i do rozrodu potrzebuje chłodnego zimowania.

Rodzina: Phyllodactylidae Nazwa angielska: Moorish gecko Dawna nazwa: *Lacerta mauritanica; Platydactylus mauritanicus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**12-16 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**8-12 lat**
Aktywność	**O zmierzchu i w nocy**
Tryb życia	**Nadrzewny i skalny**
Środowisko	**Tereny skaliste**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 45 × 60 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**25-30 °C**
Miejsce wygrzewania	**30-35 °C**
Temperatura w nocy	**18-20 °C**
Wilgotność	**50-60%**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo, w parach lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**36-60 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Zniesienia w roku	**1-6**
Inkubacja	**55-98 dni** przy 27-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Tarentola mauritanica chętnie przesiaduje na murach i kamiennych ogrodzeniach. To masywny, spłaszczony gekon o szerokiej, trójkątnej głowie i dużych oczach bez powiek. W świetle dziennym źrenica jest wąską pionową szczeliną, a w ciemności otwiera się całkowicie. Grzbiet, kończyny i ogon pokrywają rzędy dużych, stożkowatych łusek guzkowatych, które nadają zwierzęciu opancerzony wygląd. Pod szerokimi palcami znajdują się niepodzielone lamelki, dzięki którym gekon chodzi po pionowym szkle i wisi pod sufitem. Widoczne pazury występują tylko na trzecim i czwartym palcu.

Ubarwienie jest brązowoszare do piaskowego z ciemniejszymi i jaśniejszymi plamami i zmienia się zależnie od światła: w dzień zwierzę jest ciemne, a nocą jasne. Młode mają wyraźne poprzeczne pasy i obrączkowany ogon. Brzuch jest białawy do żółtawego. Dorosłe osobniki osiągają 12-16 cm długości razem z ogonem, a sama głowa z tułowiem mierzy najwyżej około 9 cm. Samce są średnio większe od samic i mają szerszą głowę. Ogon może zostać odrzucony, a odrośnięty jest gładszy i pozbawiony dużych łusek guzkowatych. Brak wiarygodnych danych o masie dorosłych zwierząt.

Linneusz opisał gatunek w 1758 roku jako *Lacerta mauritanica*. Opisano trzy podgatunki, ale badania genetyczne wskazują, że dwa marokańskie, *juliae* i *pallida*, nie są odrębnymi liniami. Blisko spokrewniona *Tarentola fascicularis* ze wschodniej części Afryki Północnej jest dziś odrębnym gatunkiem, choć wciąż bywa omawiana razem z *T. mauritanica*. Nazwa gatunkowa *mauritanica* nawiązuje do starożytnej Mauretanii w północno-zachodniej Afryce.

To gatunek odporny i łatwo się przystosowujący, ale nie jest to zwierzę do trzymania w ręce. Najlepiej sprawdzi się u kogoś, kto chce obserwować czujnego łowcę w dobrze urządzonym terrarium.

Występowanie i środowisko

Tarentola mauritanica występuje naturalnie w zachodniej części basenu Morza Śródziemnego w Europie i Afryce Północnej. W Europie zamieszkuje większą część Półwyspu Iberyjskiego, południową Francję i Monako, wybrzeża Włoch, Maltę, wybrzeże Adriatyku w Słowenii i Chorwacji oraz część Grecji. W Afryce Północnej zasięg ciągnie się od Maroka i Sahary Zachodniej przez Algierię do Tunezji. Starsze dane obejmują też Libię i Egipt, ale nowsze badania wskazują, że tamtejsze populacje należą do innych gatunków, zwłaszcza do blisko spokrewnionej *Tarentola fascicularis*.

Wiele stanowisk poza głównym obszarem występowania zawdzięczamy człowiekowi. Gatunek trafił na Baleary i Maderę oraz do Kalifornii, Chile, Urugwaju i Argentyny, najczęściej z ładunkami lub jako zbiegłe zwierzęta domowe. Stanowiska na mapie poza basenem Morza Śródziemnego pochodzą z takich populacji, a zaznaczono tylko obszar pierwotny.

> **Naturalny zasięg:** Portugalia, Hiszpania, Francja, Monako, Włochy, Malta, Słowenia, Chorwacja, Grecja, Maroko, Sahara Zachodnia, Algieria i Tunezja.

ŚRODOWISKO

W naturze *Tarentola mauritanica* żyje na skałach, w kamiennych murach i stertach kamieni, pod luźnymi kamieniami i na pniach drzew. Jest zarazem jednym z najbardziej wyraźnych synantropów w Europie i przesiaduje na ścianach domów, w ruinach i pod dachówkami we wsiach i miastach. Preferuje ciepłe, suche niziny, ale odnotowano ją nawet na wysokości około 2 300 metrów.

Gekon jest najbardziej aktywny o zmierzchu i w pierwszych godzinach nocy, polując na owady i pająki na murach i przy lampach, gdzie gromadzi się zdobycz. Nie jest jednak ściśle nocny, bo chętnie wygrzewa się przy wejściu do kryjówki, zwłaszcza pod koniec zimy i wiosną. Zimą chowa się w szczelinach wolnych od mrozu i zimuje, w chłodniejszych regionach często od listopada do marca. Na najcieplejszych wybrzeżach może być aktywny przez cały rok, dopóki temperatura nie spada poniżej około 15 °C. Właśnie ten rytm chłodnej zimy i ciepłego, suchego lata trzeba odtworzyć w terrarium.

Hodowla

TERRARIUM

Gekon jest wspinaczem, więc wysokość i pionowe powierzchnie są ważniejsze niż powierzchnia dna. Dorosły osobnik potrzebuje co najmniej 60 × 45 × 60 cm (długość × szerokość × wysokość), ponieważ gatunek jest aktywny i terytorialny, a para lub samiec z kilkoma samicami potrzebuje 100 × 50 × 70 cm lub więcej.

Urządź terrarium jak skalną ścianę: tylna i boczne ściany z korka lub imitacji kamienia, ułożone kamienie i płyty łupkowe ze szczelinami, gałęzie i grube korzenie do wspinaczki oraz co najmniej dwie kryjówki, jedna w ciepłej, a druga w chłodnej części. Szczeliny powinny być na tyle wąskie, by gekon mógł się w nie wcisnąć, dotykając kamienia grzbietem i brzuchem. Jako podłoże sprawdza się piasek lub piasek zmieszany z drobnym żwirem, a jako rośliny można stosować sukulenty i trawy odporne na suszę.

Terrarium musi mieć dobrą wentylację i nie może stać w bezpośrednim słońcu. Pokrywa i drzwi muszą być szczelne, bo zwierzę jest szybkie i potrafi przecisnąć się przez wąskie szpary. Co tydzień usuwaj odchody i resztki wylinki, a podłoże wymieniaj tylko rzadko.

TEMPERATURA

W dzień temperatura w terrarium powinna wynosić 25-30 °C, a w nocy około 18-20 °C. Zapewnij miejsce do wygrzewania o temperaturze 30-35 °C pod lampą, aby zwierzę mogło samo wybrać, jak ciepło chce mieć. Zawsze musi być dostępna chłodna strefa.

Gatunek jest przystosowany do chłodnej zimy. Obniżaj temperaturę stopniowo przez kilka tygodni i utrzymuj ją na poziomie 15-18 °C podczas samego zimowania, które trwa około trzech miesięcy. Przerwij karmienie, skróć oświetlenie do kilku godzin dziennie i przez cały czas zostaw dostęp do świeżej wody. Następnie podnoś temperaturę powoli przez około dwa tygodnie. Zimowanie uważa się za niezbędne do rozrodu. Mierz temperaturę cyfrowymi termometrami zarówno w ciepłej, jak i w chłodnej części, a całe ogrzewanie podłącz przez termostat.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Gatunek pochodzi z suchych i półsuchych regionów i dobrze radzi sobie przy umiarkowanej wilgotności powietrza na poziomie około 50-60 %. Zraszaj terrarium lekko raz dziennie, najlepiej wieczorem, tak by na kamieniach i roślinach pojawiły się krople, a potem pozwól mu wyschnąć. Długotrwale wysoka wilgotność i zastałe powietrze mogą prowadzić do infekcji dróg oddechowych i pleśni.

Gekon chętnie pije krople, ale zawsze powinna stać płytka miska ze świeżą wodą, wymieniana codziennie. Podczas linienia wilgotna kryjówka, np. małe pudełko z lekko zwilżonym mchem, pomoże zwierzęciu zrzucić wylinkę, także z palców.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Tarentola mauritanica jest najbardziej aktywna wieczorem i nocą, ale w naturze również się wygrzewa, dlatego zaleca się słabe oświetlenie UVB. Zastosuj świetlówkę UVB 2-5 % przeznaczoną dla zwierząt wygrzewających się w półcieniu (strefa Fergusona 2) nad częścią terrarium, aby zwierzę mogło wybierać między światłem a cieniem. Strefę przyjęto na podstawie zachowań związanych z wygrzewaniem i nie zmierzono jej u samego gatunku. Zawsze musi być dużo cienia.

Użyj programatora czasowego, który zapewni około 12 godzin światła i 12 godzin ciemności. W nocy powinno być ciemno lub co najwyżej bardzo słabe światło. Podczas zimowania ogranicz oświetlenie.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Gatunek jest owadożerny i w naturze zjada chrząszcze, pająki, mrówki, motyle i gąsienice. W terrarium możesz podawać świerszcze, małe karaczany, szarańczę, a od czasu do czasu jako przysmak larwy barciaka lub mącznika. Urozmaicaj pokarm i wybieraj owady mniejsze niż odległość między oczami zwierzęcia.

Dorosłe osobniki karm co drugi lub trzeci dzień, a młode codziennie, najlepiej wieczorem i w tak małych porcjach, by wszystko zostało zjedzone. Owady niezjedzone do następnego rana wyjmij. Przez kilka dni przed podaniem karm owady dobrymi warzywami i oprósz je wapniem. Dobry schemat to wapń z D3 raz lub dwa razy w tygodniu i preparat multiwitaminowy raz w tygodniu.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Tarentola mauritanica jest czujna i nie jest zwierzęciem do brania na ręce dla zabawy. Może przyzwyczaić się do twojej obecności, ale manipulowanie ją stresuje, a gdy poczuje się zagrożona, odrzuca ogon. Jeśli musisz ją przenieść, pozwól jej przejść na dłoń nad miękką powierzchnią i nigdy nie chwytaj za ogon.

Samce są terytorialne. Bronią kryjówek i terenów łowieckich piskami i kliknięciami, a walki często kończą się utratą ogonów. Dlatego nigdy nie trzymaj razem dwóch samców. Para lub samiec z kilkoma samicami mogą żyć razem w dużym terrarium z wieloma kryjówkami. Obserwuj, czy nie pojawiają się ugryzienia i brakujące ogony, i rozdziel zwierzęta w razie niepokojów. Trzymanie pojedynczo również jest częstym wyborem. W dzień gekon się ukrywa i dopiero wieczorem wyrusza na łowy.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płcie trudno rozróżnić z zewnątrz, bo różnice są niewielkie. Samce są średnio większe i mają szerszą głowę, a u dojrzałych płciowo samców widać pod kloaką dwa wyraźne otwory w skórze, których samice nie mają. Samice mają małe, często ukryte pazury na wszystkich palcach, a samce tylko na trzecim i czwartym palcu.

Tarentola mauritanica dojrzewa późno, w terrariach najwcześniej w wieku około trzech lat, a często dopiero w wieku czterech-pięciu lat. Łącz zwierzęta do rozrodu dopiero wtedy, gdy są w pełni wyrośnięte. Brak wiarygodnych danych o masie zwierząt gotowych do rozrodu.

GODY I KOPULACJA

W naturze okres godowy zaczyna się wkrótce po zimowaniu, a kopulacje odbywają się od kwietnia do czerwca. Samiec nawołuje krótkimi, warczącymi piskami, do jedenastu z rzędu, a samica odpowiada pojedynczym zawołaniem. Podczas kopulacji samiec przytrzymuje samicę pyskiem za brzuch.

Chłodne zimowanie przez około trzy miesiące w temperaturze 15-18 °C uważa się za niezbędne do rozrodu, a potem temperaturę ponownie powoli się podnosi. Wpuść samca do samicy i wyjmij go, jeśli jest przez niego przeganiana lub gryziona.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jednorazowo 1-2 jaja o twardej skorupce, niemal okrągłe, długie na około 11-12 mm i szerokie na 9-10 mm. W naturze daje to 1-3 zniesienia rocznie, składane w szczelinach kamieni, murów i drzew lub pod dachówkami. W terrariach samica może złożyć do sześciu zniesień rocznie, co mocno wyczerpuje jej zapasy wapnia.

Zapewnij miejsce do składania jaj, np. pojemnik z lekko wilgotnym piaskiem lub wermikulitem i otworem w pokrywie, w przeciwnym razie samica złoży jaja w szczelinie lub w podłożu. Przez cały sezon dawaj jej obficie pokarmu i wapnia, a jeśli traci na wadze, przerwij rozród.

INKUBACJA

Jaja mają twardą skorupkę i można je ostrożnie, bez obracania, przenieść do małego pojemnika z lekko wilgotnym wermikulitem lub perlitem i kilkoma otworami wentylacyjnymi. Podłoże i wilgotność nie zostały dokładniej opisane dla tego gatunku, dlatego postępuje się tak samo jak w przypadku innych gekonów o twardych jajach: sucho do lekko wilgotno, nigdy mokro.

W temperaturze 27-30 °C wyklucie następuje po około 70-75 dniach, ale zależnie od temperatury może to trwać od 55 do 98 dni. Gatunek ma determinację płci zależną od temperatury, jednak to, jakie temperatury dają którą płeć, nie jest dobrze opisane. Utrzymuj stabilną temperaturę i licz się z tym, że proporcja płci może być nierówna.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są po wykluciu małe, mają łącznie około 2-5 cm i ważą zaledwie kilka setnych grama. Wyglądają jak miniatury dorosłych, ale z wyraźnymi poprzecznymi pasami i obrączkami na ogonie. Przenieś je do małego pojemnika z ręcznikiem papierowym lub odrobiną piasku, kilkoma kryjówkami i płytką miską z wodą i trzymaj je w cieple. Codziennie podawaj im maleńkie owady, takie jak muszki owocowe i świeżo wyklute świerszcze, lekko oprószone wapniem z D3.

Trzymaj młode pojedynczo lub w małych grupach osobników tej samej wielkości i natychmiast je rozdziel, jeśli któreś jest przeganiane. Rosną powoli i dojrzałość płciową osiągają dopiero po kilku latach. Brak dobrych danych o wzroście, więc regularnie je waż.

Zdrowie i częste błędy

Tarentola mauritanica jest odporna, a większość problemów wynika z warunków utrzymania. Typowe błędy to:

- Za mało wapnia i D3, zwłaszcza u młodych zwierząt i samic rozpłodowych. Prowadzi to do osteoporozy z miękkimi szczękami i wygiętymi kończynami. Oprószaj owady wapniem i zapewnij słabe oświetlenie UVB.
- Za wysoka wilgotność i słaba wentylacja, które mogą powodować infekcje dróg oddechowych i pleśń. Gatunek pochodzi z suchych regionów.
- Resztki wylinki pozostające na palcach, gdy powietrze jest zbyt suche. Zapewnij wilgotną kryjówkę i ostrożnie odmocz resztki letnią wodą.
- Utrata ogona podczas manipulowania lub walk. Ogon odrasta, ale jest gładszy i bez łusek guzkowatych.
- Walki między samcami, które kończą się ugryzieniami i ranami.
- Robaki jelitowe i inne pasożyty u zwierząt odłowionych z natury oraz roztocza między palcami. Dlatego kupuj zwierzęta z hodowli.

Jak u wielu gadów, w jelitach mogą występować bakterie Salmonella, więc myj ręce po kontakcie ze zwierzęciem i terrarium. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę traci na wadze, nie je przez kilka tygodni lub wydaje się osowiałe.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.